

Lahti 13.6.2022

VALTUUSTOALOITE / Lahden kaupunginvaltuusto

ALOITTEEN SISÄLTÖ

Esitämme, että

Lahden kaupunki selvittää yhteistyössä eri työllistämispalveluiden ja PHHyky:n (myöhemmin toimijana uusi hyvinvointialue ”Päijät-Sote”) ja/tai muiden mahdollisten asiaan osallisten toimijoiden kanssa,

kuinka Lahden työllisyyden kuntakokeiluun ja myöhemmin pysyvästi **nuoriin** kohdistuvia **palveluita voitaisiin keskittää** siten, että ne palvelisivat nuoren työllistettävän tulevaisuutta kokonaisvaltaisesti. Onko nuorelle työllistettävälle osoitettu henkilötaho, joka on tietoinen nuoreen kohdistuvista **kaikista palveluista** (esimerkiksi myös nuoreen kohdistuvista terveydenhuollon palveluista, sosiaalitoimen palveluista ym. eli kuinka koordinoitusti moniammatillinen yhteistyöstä kokonaisuutena toimii) ja suunnitteleeeko ja laatiiko sama henkilö nuorelle yhdessä nuoren kanssa tavoitteellisen suunnitelman tulevaisuuteen, johon nuori **sitoutuu**. Missä määrin ”yhden luukun periaate” toteutuu nuoreen työllistettävään kohdistuvissa palvelutarjonnassa? Kuinka nuoren ympäristö huomioidaan palvelutarjonnassa ja onko tätä mahdollista osallistaa enemmän?

VALTUUSTOALOITTEEN LAATIJAT

Kaupunginvaltuutettu Tuula Saloranta (Liike Nyt), varatuomari, OTK/OTM

Kaupunginvaltuutettu Jari Pykäläinen (Liike Nyt), vanhempi konstaapeli

Kaupunginvaltuutettu Päsi Tuomaila (Liike Nyt), päihdetyöntekijä, vastaava ohjaaja

Kaupunginvaltuutettu Niko Liukkonen (Liike Nyt), yrittäjä

Osa seuraavan perusteluosan alaviitteissä olevista lähteistä on haettu uef.primo:n kautta (ItäSuomen Yliopiston käyttämä kirjasto, joka vaatii kirjautumisen ja oikeudet kirjautumiseen. Lähteet saatavissa myös muissa digipalveluissa).

PERUSTELUT

1. Taustaa Lahden kuntakokeilusta

Eduskunta hyväksyi lain työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 15.12.2020. Työllisyyden kuntakokeilu käynnistyi 1.3.2020 ja päättyi 30.6.2023. Lahden seudun kuntakokeilussa ovat mukana Lahti, Hollola, Orimattila, Asikkala ja Kärkölä. Kokeilussa ovat mukana työttömät, työllistetyt ja työvoimapaalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Edellä mainitun lisäksi ryhmään kuuluvat muun muassa kaikki alle 30 -vuotiaat työnhakijat.¹

Lahden kaupungin arviointikertomuksessa 2021 on todettu, että työllisyyden kuntakokeiluun Lahti lähti valmistautumattomana.² Lahti maksoi ns. sakkomaksuina eli työmarkkinatuen kuntaosuuksina vuonna 2020 yhteensä 18,1 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 20,4 miljoonaa euroa.³ Sakkomaksut ovat määrällisesti nousseet.

Lahden kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 14.5.2018 ”Lahden kaupunkistrategia 2030” - ohjelman. Strategian mittareiden teemaraportoinnin mukaan positiivista kehitystä on tapahtunut muun muassa siinä, että nuorisotyöttömyys on vähentynyt. Negatiivisena kehityksenä on kuitenkin raportoitu 16 – 29 -vuotiaiden nuorten henkilöiden osuuden väheneminen Lahden kaupungissa ja ilman 2. asteen koulutusta olevien, 20 – 24 -vuotiaiden, lisääntyminen verrattuna verrokkikaupunkeihin.⁴

Lahden työttömyysaste oli tammikuussa 2022 14,9 % ja koko maan keskiarvo oli 10,4 %. Nuorisotyöttömyysaste oli tammikuussa 2022 16,3 % ja tässä oli tapahtunut laskua 0,8 % verrattuna aiempaan vuoteen.⁵ Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste vuoden 2022 helmikuussa oli Lahdessa suurten kaupunkien 2. korkein.⁶

¹ Lahden kaupungin arviointikertomus 2021, s. 33 ja Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 4 § (1296/2020)

² Lahden kaupungin arviointikertomus 2021, s. 7.

³ Lahden kaupungin arviointikertomus 2021, s. 32.

⁴ Lahden kaupungin arviointikertomus 2021, s. 21.

⁵ Lahden kaupungin arviointikertomus 2021, s. 21.

⁶ <https://www.lahti.fi/uutiset/lahdessa-tyottomyysaste-oli-helmikuussa-147/>

2. Nuorisotyöttömyyden haasteet

Työttömyyden pitkittyminen lisää syrjäytymisriskiä, kuten se, millaiseksi nuori kokee työttömyyden. Nuorten työttömyydellä on todettu olevan yhteys mm. psyykkisten ja sosiaalisten ongelmien lisääntymiseen, terveystalvelujen käyttöön, somaattiseen sairastavuuteen ja yhteiskunnasta vieraantumiseen.⁷

Turun kaupungin, työministeriön ja Euroopan sosiaalirahaston yhdessä rahoittamassa Koho-projektissa (Koho pitää pinnalla) on kerätty tietoa siitä, millä keinoilla syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työllistymisedellytyksiä voitaisiin parantaa. Koho-projektissa oli joukko nuoria, joilla oli fyysisiä, psyykkisiä tai sosiaalisia toimintarajoitteita. He eivät olleet työmarkkinoiden käytettävissä. Rajoitteet olivat sellaisia, että työelämään sijoittumisessa ne olivat selvä este.⁸ Projektin tulos oli, että suurelle osalle nuorista voitiin tehdä tavoitteellinen ammatillinen suunnitelma. Osa tarvitsi ennen suunnitelmaa lisätutkimuksia tai yksilöityä hoitoa. Kuitenkin projektissa havaittiin, että monille mahdollisuus työkokeiluun merkitsi uutta kiinnepistettä ammatillisen suunnitelman kehittämisessä ja luottamuksen rakentamisessa työelämän suuntaan.⁹

3. Kehityopsykologinen näkökulma työidentiteettiin

Ihmisen nuoruuteen ja aikuistumiseen liittyvä kehitystehtävä on identiteetin kehitys (Erikson, 1968). Identiteetti psykologisena käsitteenä kuvataan yksilön sisäisenä rakenteena. Se sisältää tavan, jolla henkilö käsittelee kokemuksiaan sekä mitä asioita ja/tai kokemuksia henkilö pitää itselleen merkittävinä.

Identiteetti ei ole staattinen rakenne, joka pysyisi muuttumattomana. Esimerkiksi lyhytaikaiset työsuhteet ja työpaikan vaihdokset edellyttävät omien arvojen, valintojen ja sitoutumisen (identiteetin) jatkuvaa pohdintaa. Identiteetin vahvistuessa elämän keskeisillä alueilla, esimerkiksi työelämässä, ihmiselle kasvaa varmuus siitä, että hän haluaa ja voi saavuttaa elämässään erialisia asioita. Erikson (1950, 1968) kuvaa ”identiteettikysymysten ratkaisemisen tukevan yksilön kykyä

⁷ Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi, s. 10.

⁸ Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi, s. 12.

⁹ Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi, s. 71.

kehittyä ja ratkaista myönteisesti aikuiselämän kehitysvaiheissa keskeiset läheisyyden, generatiivisuuden ja minän eheyden kysymykset.”

Suomessa tehdyssä ”Lapsesta aikuiseksi” -pitkittäistutkimuksen osana tehdyssä identiteetti-haastatteluissa on todettu, että kokopäivätyössä olevilla miehillä oli tyypillisemmin omaksuttu työidentiteetti kuin muilla miehillä,. Kenelläkään miehellä, joka ei ollut kokopäivätyössä, ei ollut omaksuttua työidentiteettiä.¹⁰

Toinen suomalainen, Elina Marttisen, tutkimus on todennut, että työelämätaavoitteeseen liittyvä stressi haavoittaa työelämä- ja ammatti-identiteetin kehittymistä. Yksilö, jolla on epäselvä tai diffuusi identiteetti, pitää elämänsä pidossa odottaen, että asiat tapahtuvat hänelle. Tällöin yksilö toimii kyseisen hetken vaikutusten mukaan ja tulee toistuvasti määritelleeksi ulkoapäin, kuka hän on. Tämä voi johtaa ikään kuin yksilön tunteeseen ”hukassa olemisesta” ja syrjään jäämisen kokemukseen, joita tunnetasolla sävyttävät tyhjyyden ja merkityksettömyyden tunteet. Vastauksena edellä mainittuihin haasteisiin, Marttila toteaa, että meidän tulisi edistää ja auttaa tällöin yksilöä sitoutumaan.¹¹

¹⁰ Fadjukoff, Päivi & Pulkkinen, Lea ja Kokko, Katja:, s- 212 – 215; Identiteetti voi olla selkiintymätön (engl. *diffused*), joka tarkoittaa, että henkilöllä ei ole selkeää identiteettiä tai omaa näkemystä elämänsuunnastaan, vaan hän suhtautuu asiaan välinpitämättömästi. Hän ei tällöin pyri tekemään ratkaisuja elämänsä linjaamiseksi tai luomaan itselleen identiteettiä, mutta tällöin yksilö ei näe tätä asiaa millään tavoin myöskään ongelmallisena. Yksilö orientoituu tällöin nykyhetkeen, ei tulevaan. Selkiintymätön identiteetti on kehittymättömin identiteetin taso. Henkilöllä voi olla myös etsivä (engl. *moratorium*) identiteetti, joka tarkoittaa, että henkilö ei pysty määrittämään arvopohjaansa tai suuntaansa (identiteettiään), mutta kokee tämän olotilan itselleen ongelmalliseksi ja pyrkii aktiivisesti löytämään ja muodostamaan koherentin näkemyksen ja identiteetin. Tällaista identiteettiä kuvataan ”trapetsilla taiteiluksi”. Puhutaan myös identiteettikriisistä. Omaksuttu (engl. *foreclosed*) identiteetti puolestaan tarkoittaa, että ihminen on ilman erityistä omaa pohdintaansa omaksunut perheestään tai muusta taustayhteisöstään tutut näkemykset ja normit ja sitoutunut niihin. Omaksuttu identiteetti johtaa ihmistä ikään kuin toteuttamaan ja täyttämään ennalta asetettuja normeja ja odotuksia.

¹¹ Marttila, Elina, s. 293 – 296.

4. Ratkaisukeinovalikoimaa ja kysymyksiä

Nuorilla työttömillä henkilöillä, jotka tällä hetkellä kuuluvat kuntakokeilun piiriin, voi olla elämässään monenlaisia haasteita. Edellä mainittujen tutkimusten mukaan haasteet kasautuvat helposti samoille yksilöille. Nuorten, joilla on haasteita elämänsä eri osa-alueilla, elämänhallinnan ja myös työllistymisen mahdollistamiseksi, ovat eri tutkimukset ja ammattilaiset asettaneet usein ehdoksi moniammatillisen yhteistyön.

Syrjäytymisen ja työttömyyden on todettu olevan usein ylisukupolvista, mikä voi tarkoittaa myös sitä, että kohderyhmän nuorella ei ole ketään aikuista ihmistä, joka auttaisi nuorta tarvittaviin palveluihin pääsyssä.

Edellä mainittuun ryhmään kuuluvalla nuorella voi olla moniammatillista palvelutarjontaa, mutta nuorelta voi puuttua henkilö, joka koordinoi ja ohjaa nuoren palvelutarvetta kokonaisuutena. Nuorella tulisi olla henkilö, joka tiedostaa nuoren haasteiden moninaisuuden ja ohjaa nuorta suunnitelmallisesti eteenpäin luoden yhdessä nuoren kanssa tulevaisuuteen suuntautuvia tavoitteita ja suunnitelmia pitkäjänteisesti huomioiden kaikki nuoren haasteet. Kootusti yhden koordinoivan ja/tai johtavan henkilön olemassaolo voi vähentää oikein suunniteltuna nuoren mahdollisia päällekkäisiä palvelutarpeita ja vie nuoren palvelut lähemmäs ”yhden luukun” – palveluperiaatetta.

Usein palvelusuunnittelussa yksilö (tässä tapauksessa nuori) irrotetaan yksilönä sosiaalisesta ympäristöstään. Onko mahdollista huomioida nuoren sosiaalinen ympäristö (ja mahdolliset muut nuoren ympärillä olevat vastaavien haasteiden kanssa kamppailevat nuoret) osana palvelutarvetta ja -tarjontaa? Ympäristössä tapahtuva muutos tai ympäristön muutos voi mahdollistaa uuden suunnan kaikille ympäristössä toimiville osapuolille. Onko samankaltaisten haasteiden kanssa kamppailevista nuorista mahdollista koostaa ryhmä, jota aktivoidaan myös työllisyyspalveluiden ulkopuolella (esim. erilaiset urheilupeli-illat?)

LÄHTEET:

Lahden kaupungin arviointikertomus 2021. Tarkastuslautakunta. Kirjapaino Markprint Oy 2022.

Fadjukoff, Päivi & Pulkkinen, Lea ja Kokko, Katja: Identiteetin kehitys aikuisuudessa työn ja perheen elämäalueilla. Psykologia 55(04) 2020, s. 212 – 226.. Helsinki. Suomen psykologinen seura 2020. <https://elektra-helsinki-fi.ezproxy.uef.fi:2443/se/p/0355-1067/55/4/idenfadj.pdf> (2.2.2022)

Marttinen, Elina: Elämän- ja työuravalinnat: nuorten ja nuorten aikuisten henkilökohtaiset tavoitteet, identiteetin kehitys ja hyvinvointi. Psykologia 55 (04) s. 293 – 296. Helsinki. Suomen Psykologinen seura. 2020. <https://elektra-helsinki-fi.ezproxy.uef.fi:2443/se/p/0355-1067/55/4/elamanja.pdf> (2.2.2022)

Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia | 73. Kelan tutkimusosasto. 2007. Vammalan Kirjapaino Oy Vammala 2007.

<https://www.lahti.fi/uutiset/lahdessa-tyottomyysaste-oli-helmikuussa-147/>

Aloitusta kannattaa:

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

JARI RISSANEN

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

M Lindquist

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

SAMI SUONAMAA